

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.01.003>

УДК 346.13+346.91

В.С. ЩЕРБИНА, академік НАПрН України, д-р юрид. наук, проф.,
Заслужений юрист України, професор кафедри економічного права
та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
 orcid.org/0000-0003-4221-0965

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ТА ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Ключові слова: юридична техніка, юридична термінологія, аномалії у застосуванні юридичних термінів, господарське законодавство, господарське процесуальне законодавство, Господарський кодекс України.

Досліджуються проблеми застосування юридичної техніки і термінології в деяких нормативно-правових актах господарського та господарського-процесуального законодавства. Звертається увага на недоліки, суперечності й неузгодженості положень окремих норм зазначених нормативно-правових актів, причиною яких є недотримання правил юридичної техніки та невдале застосування юридичних термінів. Крім того, невідповідність термінів правовим поняттям, що мають місце в господарському законодавстві, полягають у неврахуванні (не відображенні) змісту відповідного юридичного поняття та відсутності системних логічних зв'язків між термінами. Виокремлено чотири основних варіанти аномалій у застосуванні термінів у господарському законодавстві України: уживання термінів, що не відображають змісту правових понять; уживання одного і того ж терміна для найменування різних за змістом правових понять; уживання різних термінів для найменування однакових за змістом правових понять; уживання в нормативно-правових актах поточного господарського законодавства інших термінів, зокрема суперечних термінів Господарського кодексу України. Зазначається, що певні недоліки притаманні не лише чинним законам, але й законопроектам, що знаходяться на розгляді у Верховній Раді України. Як приклад наводиться проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період». Аналізуються недоліки юридичної техніки та юридичної термінології в Господарському процесуальному кодексі України. Стверджується, що наявність у господарському та господарському процесуальному законодавстві недоліків, які виявляються у процесі правозастосування, свідчить про неналежний рівень застосування засобів юридичної техніки та термінології на стадії розробки й ухвалення нормативно-правових актів компетентними органами держави, що, безперечно, шкодить їх правозастосуванню і до певної міри дискредитує правову систему України.

Цитування: Щербина В.С. Проблеми застосування юридичної техніки та термінології в господарському та господарському процесуальному законодавстві України. *Економіка та право*. 2023. № 1. С. 3—10. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.01.003>

Вступ. Юридична техніка визначається як система засобів, методів і прийомів, що використовуються в процесі юридичної діяльності, спрямованої на вироблення та реалізацію юридичних норм для її раціоналізації та забезпечення ефективності правового регулювання суспільних відносин [1, с. 478]. Одним із засобів юридичної техніки є юридична термінологія, тобто сукупність слів або словосполучень, що виражають поняття з правової сфери суспільного життя і мають визначення, зокрема в нормативно-правових актах [1, с. 476, 482].

Останнім часом в рамках так званої рекодифікації цивільного законодавства проводиться активна робота з визнання таким, що втратив чинність, Господарського кодексу України від 16.01.2003, проте жодні конкретні напрацювання щодо змісту оновленого Цивільного кодексу юридичній спільноті невідомі. Натомість маємо справу з законодавством про акціонерні товариства, з намаганням втиснути в «прокрустове ложе» чинного Цивільного кодексу України від 16.01.2003 норми щодо корпоративних прав та корпоративних відносин, «законодавчий плагіат» у вигляді вилучення з Господарського кодексу України низки статей і спроби створення на їх основі нового закону «перехідного періоду».

На жаль, ці спроби супроводжуються викривленням господарсько-правового підходу до регулювання суспільних відносин у сфері господарювання, ігноруванням господарсько-правової термінології та можливим створенням правового вакууму, на що звертали увагу представники науки господарського права.

Низку зауважень можна висловити і щодо термінології проекту Закону України від 14.11.2022 реєстр. № 8205 «Про особливості припинення за рішенням власника державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі» [2].

Саме тому проблеми юридичної техніки і юридичної термінології в галузі господарського законодавства мають знайти своє вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми юридичної техніки та юридичної термінології досліджувалися українськими вченими-правниками — представниками як теорії права, так і окремих галузевих наук, а також науковцями-лінгвістами [3]. Навіть поверхне-

вий огляд опублікованих праць свідчить про досить широке коло наукових інтересів, що показала, зокрема, і Науково-практична конференція «Юридична техніка: доктринальні основи та проблеми викладання» (м. Харків, 2015 р.). Предметом дослідження українських науковців були, питання поняття, призначення та методологічних засад застосування юридичної техніки [4], точності правових норм як необхідної умови якості правотворення [5] тощо. Юридична техніка досліджувалася також як сфера наукових знань і навчальна дисципліна [6].

Водночас проблеми юридичної техніки та термінології в господарському та господарському процесуальному законодавстві не знайшли належного висвітлення в юридичній літературі.

Мета статті полягає у виявленні окремих проблем та недоліків застосування юридичної техніки та юридичної термінології в господарському і господарському процесуальному законодавстві України та формулюванні пропозицій щодо їх вирішення.

Результати дослідження. На наше переконання, проблеми застосування юридичних термінів у господарському законодавстві полягають не у невідповідності їх термінам, вжитим у Цивільному кодексі України («юридична особа» — «суб'єкт господарювання», «правочин» — «угода», «фізична особа-підприємець» — «громадянин-підприємець» тощо). Одна із основних причин застосування різних термінів до нібито схожих явищ і предметів у Цивільному та Господарському кодексах — різні сфери суспільних відносин, що регулюються зазначеними кодексами.

Водночас наявні випадки невідповідності термінів правовим поняттям, що мають місце в господарському законодавстві і, зокрема, Господарському кодексі України (далі ГК України), полягають у неврахуванні (не відображенні) змісту відповідного юридичного поняття та відсутності системних логічних зв'язків між термінами.

Звернемося до деяких із них.

Наприклад, у ч. 1 ст. 56 ГК України приєднання розглядається як один із способів створення суб'єкта господарювання — господарської організації, хоч насправді в разі приєднання господарської організації А до господарської організації Б має місце припинення госпо-

дарської організації А, а господарська організація Б «приростає» майном, правами та обов'язками, що належали організації А та її колишніми працівниками.

Не відповідає дійсності і такий спосіб створення суб'єкта господарювання, як примусовий відділ за розпорядженням антимонопольних органів (ч. 2 ст. 56 ГК України), оскільки серед санкцій, які мають право застосовувати органи Антимонопольного комітету України за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, значиться примусовий поділ суб'єкта господарювання (ст. 53 Закону України від 11.01.2001 № 2210–III «Про захист економічної конкуренції»), але не примусовий відділ.

Для закріплення переліку корпоративних спорів, що виникають із корпоративних відносин, п. 3 ч. 1 ст. 20 Господарського процесуального кодексу України від 06.11.1991 № 1798–XII відносить до них спори між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), зокрема учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи.

На наш погляд, відносити до категорії корпоративних спорів, а також до корпоративних відносин спори (відносини) між засновниками, юридичною особою та її засновником, а тим більше між юридичною особою і учасником, який вибув, видається некоректним. Адже корпоративні права виникають у особи з моменту державної реєстрації господарської організації як суб'єкта права; відтепер засновницький договір припиняється, а за статутом господарської організації колишній засновник стає акціонером (учасником). Тим більше не має корпоративних прав колишній учасник товариства.

У зв'язку з цим не можна погодитися з пропозиціями щодо нової редакції ч. 6 ст. 96–1 ЦК України, викладеними в перехідних положеннях проекту Закону України від 09.09.2021 реєстр. № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» [7], де по відношенню до положень ч. 6 чинної ст. 96–1 під корпоративними відносинами пропонується розуміти, зокрема, і ті відносини, що виникають між засновниками

до моменту державної реєстрації юридичної особи, а також між юридичною особою та її засновником.

Отже, маємо приклади вживання термінів, що не відповідають змісту правових понять.

Як відомо, державні унітарні підприємства в Україні діють як державні комерційні підприємства, державні некомерційні підприємства або казенні підприємства. У зв'язку з цим, дивно бачити в абз. 2. 2 ст. 77 ГК України назву «казенне комерційне підприємство», складові якої — «комерційне» і «казенне» є взаємовиятковими поняттями.

Частиною 1 ст. 1 чинного на сьогодні Декрету Кабінету Міністрів України від 12.12.1992 № 24-92 «Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств» було встановлено заборону державним (зокрема — казенним) підприємствам бути засновниками підприємств будь-яких організаційних форм та видів, господарських товариств, кооперативів. За такої умови ч. 2 передбачає, що правонаступниками державних підприємств стосовно суб'єктів підприємницької діяльності, створених за їх участю, є органи, які уповноважені управляти державним майном та державні органи приватизації (щодо суб'єктів зі змішаною формою власності). Тому, з абз. 3 ч. 1 ст. 75 ГК України слова «його дочірні підприємства, а також підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі яких 50 і більше % належить державному підприємству» слід виключити так само, як слова «його дочірні підприємства, а також підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі яких 50 і більше % належить казенному комерційному підприємству» слід виключити з абз. 3 ч. 1 ст. 77 ГК України.

Попри те, що в Декреті Кабінету Міністрів України «Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств» нічого не говорилося про комунальні підприємства (тоді ще не існувало поділу підприємств на державні і комунальні, й усі вони вважалися державними), відсутність у комунальних підприємств права створювати підприємства чи бути учасниками господарських товариств виникає з п. 30 ст. 26 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідно до якого питан-

ня про створення, ліквідацію, реорганізацію та перепрофілювання підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідної територіальної громади вирішуються винятково на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради. З огляду на це з абз. 3 ч. 10 ст. 78 ГК України слова «його дочірні підприємства, а також підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі яких 50 і більше % належить комунальному підприємству» також потрібно виключити.

Хоч і не часто, проте в актах господарського законодавства зустрічається невідповідність їх термінів термінології ГК України, внаслідок чого відбувається і відмінне від Кодексу (неадекватне) найменування правових понять.

Великим досягненням розробників проекту ГК України можна вважати те, що до нього в узагальненому вигляді було включено низку статей, норми яких визначили поняття та види адміністративно-господарських санкцій, встановили підстави та порядок їх застосування. Після ухвалення ГК України термін «адміністративно-господарські санкції» почав застосовуватись у багатьох законах України: від 23.02.2012 № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (ст. 33), від 21.06.2012 № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення» (ст. 20), від 16.12.2020 № 1089-IX «Про електронні комунікації» (ст. 127) тощо.

На жаль, слід констатувати, що в низці законів, ухвалених до набрання чинності ГК України, все ще продовжують застосовуватись інші терміни: «фінансові санкції» (ч. 1 ст. 11 Закону України від 30.10.1996 № 468/96-ВР «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків»), «штрафні санкції», «штрафи» (ст. ст. 41-1 42 Закону України від 12.07.2001 № 2664-III «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»), «штрафні (фінансові) санкції (штрафи)» (ст. ст. 113–114 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI) тощо, які доцільно привести у відповідність до термінів ГК України.

Зазначимо також, що в законодавстві трапляються випадки, коли один і той же юридичний термін відображає різні правові поняття, чим не лише вводить в оману користувача, але і призводить до спотвореного правозастосування.

Наприклад, ч. 1 ст. 8 ГК України встановлено, що органи державної влади та органи

місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання. З цього виходить і ч. 1 ст. 55 ГК України, яка визнає суб'єктами господарювання учасників господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Натомість в абз. 13 ст. 1 Закону України від 11.01.2001 № 2210-III «Про захист економічної конкуренції» суб'єктами господарювання визнаються також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю в частині їх діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності (останні названі також суб'єктами господарювання в абз. 10 с. 1 цього Закону).

Не підлягає сумніву, що в законодавстві треба чітко розмежовувати поняття суб'єкта господарювання і органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, навіть наділених організаційно-господарськими повноваженнями, оскільки вони мають різну господарську компетенцію і реалізують її по-різному: перші, за принципом «дозволено все, що не заборонено законом», другі – «дозволено все, що прямо передбачено законом».

Не можна погодитися і з іншим випадком вживання однакових термінів для позначення різних за змістом юридичних понять.

Так, згідно з абз. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», зобов'язанням вважається заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій, і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Частина 1 ст. 173 ГК України визнає господарським зобов'язанням, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених цим Кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, зокрема боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, нада-

ти інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, зокрема кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

З огляду на те, що ГК України — це акт вищої юридичної сили, ніж, наприклад, підзаконні нормативно-правові акти з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, проте у ряді випадків вжита в них термінологія є адекватнішою і загальнозживаною в багатьох країнах, ніж терміни ГК України.

Прикладом можуть слугувати терміни «основні засоби» і «оборотні активи», які вжиті в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Попри те, що ці положення (стандарты) розроблені на основі стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, — Міністерством фінансів України, термінами, про які йдеться, доцільно замінити вжиті в ч. ч. 2–4 ст. 139 ГК України терміни «основні фонди» та «оборотні засоби».

Так, можна виділити чотири основні варіанти аномалій у застосуванні термінів у господарському законодавстві України:

- 1) уживання термінів, що не відображають змісту правових понять;
- 2) уживання одного і того ж терміна для найменування різних за змістом правових понять;
- 3) уживання різних термінів для найменування однакових за змістом правових понять;
- 4) уживання в нормативно-правових актах поточного господарського законодавства інших термінів, суперечних термінам ГК України.

На жаль, недоліки законодавчої техніки та вживання термінів притаманні і законопроектам, що знаходяться на розгляді Верховної Ради України. Зокрема, це стосується і зазначеного вище проекту Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період». Так, лише в ст. 1 цього законопроекту можна побачити такі «перли»: визначення поняття підприємництва як діяльності, що може здійснюватися без цілі досягнення економічних і соціальних результатів, лише з метою одержання прибутку; віднесення до посадових осіб підприємства

(йдеться саме про унітарні підприємства) корпоративного секретаря; віднесення до підприємств фермерського господарства, яке згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України від 19.06.2003 № 973-IV «Про фермерське господарство» є формою підприємницької діяльності громадян, але не підприємством, що за ідеєю розробників законопроекту згодом має бути перетворене в підприємницьке товариство.

І хоч таких недоречностей згаданий законопроект містить чимало, звернемося до іншого випадку. Йдеться про доповнення Цивільного кодексу України ст. 96-1.

Оскільки перші дві спроби (законопроекти від 19.12.2019 реєстр. № 2635 та від 09.09.2021 реєстр. № 6013) не дали очікуваного результату, лише з третього разу Законом України від 27.07.2022 № 2465-IX «Про акціонерні товариства» (набуває чинності з 01.01.2023) з ГК України було виключено ст. 167 і доповнено ЦК України ст. 96-1 «Права учасників (засновників, акціонерів, пайовиків) юридичних осіб (корпоративні права)» яка, навіть редакційно істотно зміненою, не дає відповіді ні щодо правової природи корпоративних прав, ні щодо правової природи корпоративних відносин між носіями корпоративних прав та юридичною особою в особі її органів і посадових осіб. Крім того, у зв'язку зі змінами в законодавстві, про які йдеться, постають запитання: а) до якого виду цивільних відносин — особистих немайнових чи особистих майнових — слід після включення їх до предмета регулювання ЦК України відносити корпоративні відносини і б) у чому вбачається юридична рівність, вільне виявлення і майнова самостійність учасників зазначених відносин (спроби представників цивілістичної науки доказати дію цих «принципів» цивільного права в корпоративних відносинах, на наш погляд, є непереконливими — *В. Ш.*)?

Привертає до себе увагу і та обставина, що включення статті про корпоративні права і корпоративні відносини до ЦК України не супроводжувалося внесенням змін до ст. 177 ЦК України, якою визначаються види об'єктів цивільних прав. Як тут не згадати про «турбо-режим»?

На нашу думку, здійснена суб'єктивна «передислокація» норм про корпоративні права та корпоративні відносини жодним способом не змінила об'єктивної господарсько-правової при-

роди зазначених прав та відносин [8, с. 234–236], зате нагадала відоме східне прислів'я: «Скільки не кажи слово «халва», у роті солодко не стане».

Не позбавлений недоліків і чинний Господарський процесуальний кодекс України (далі ГПК).

На деякі з них, що стосуються закріплення в ГПК основних засад (принципів) господарського судочинства, зокрема щодо місця статей, про принципи та їх найменування, що не завжди відповідають вжитим у Конституції України, ми вже звертали увагу [9], проте, на жаль, лише цими недоліками вади ГПК, що стосуються юридичної техніки та термінології, не обмежуються.

Так, не витримують жодної критики посилання в низці статей ГПК (ч. 1 ст. 3, ч. 6 ст. 12, ч. 5 ст. 41, ч. 5 ст. 232, ч. 1 ст. 235 тощо) на Закон України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який визнано таким, що втратив чинність після ухвалення Кодексу України з процедур банкрутства від 18.10.2018 при тому, що в ч. 5 ст. 337 ГПК зроблено посилання саме на зазначений Кодекс.

Певні недоречності, а то і просто граматичні помилки пов'язані з включенням до ГПК нових статей і норм, яких не було в попередній редакції ГПК (до 2017 р.).

Так, у публікаціях ЗМІ та соціальних мережах вже зверталася увага на різні найменування одного і того самого учасника процесу в різних статтях ГПК: в ст. 70 він іменується «експерт з питань права» (важко уявити, що ця особа є визнаним фахівцем з усіх питань права, тому в тексті статті уточнюється, що він є «визнаним фахівцем у галузі права»), а в ст. ст. 108 та 109 ГПК — «експерт у галузі права». Зрозуміло, що останнє найменування є вужчим, проте і воно не дає відповіді на запитання, у якій саме галузі права ця особа є визнаним фахівцем? Взагалі доцільність включення цієї особи до кола учасників господарського процесу, навіть попри зарубіжний досвід, особливо стосовно подання висновку щодо застосування аналогії закону чи аналогії права (зауважимо, що таке можливе лише щодо цивільних відносин) видається досить сумнівним з огляду на фаховість суддів господарських судів.

Викликає сумніви доцільність існування в ч. 2 ст. 45 ГПК, в якій зазначено як сторону в судовому процесі адміністратора за випуском

облігацій, якщо про цього учасника справи йдеться в ч. 4 ст. 4 ГПК.

Попри те, що тлумачні словники української мови вживають для позначення приміщення два іменники — «зала» і «зал» (жіночого і чоловічого роду), вважаємо, що в законі має застосовуватися один з них. В ГПК маємо обидва слова: «зала» (пункти 1 3 ч. 1 ст. 65, ч. 1 ст. 206, ч. 8 ст. 211) і «зал» (п. 6 ст. 65).

Зайвим здається включення до ГПК норм матеріального права щодо вживання окремих термінів: «адміністратор за випуском облігацій» (абз. 2 ч. 4 ст. 4), «особа, яка надає забезпечення» та «збори власників облігацій» (абз. 2 п. 19 ч. 1 ст. 20), «фінансові інструменти» (абз. 2 п. 3 ч. 1 ст. 22 ГПК, який зовсім знаходиться не на своєму місці), «деривативні цінні папери», «неемісійні цінні папери», «деривативні фінансові інструменти», «інструменти грошового ринку» (ч. 17 ст. 30 ГПК), із зазначенням, що вони вживаються в ГПК у значеннях, наведених в матеріальних законах.

Незрозуміло, особливо якщо зважати на дискусійний характер і відсутність чіткої визначеності в законодавстві співвідношення цивільних і господарських відносин, що мав на увазі законодавець, який вжив в абз. 2 ч. 2 ст. 22 ГПК словосполучення «цивільно-правові аспекти спорів» стосовно спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, які можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу, тим більше, що п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України від 25.12.2015 № 922-VIII «Про публічні закупівлі» визначає договір про закупівлю як господарський договір. Крім того, у зазначеному Законі цей договір іменується договором «про закупівлю», а не договором «про публічні закупівлі».

До недоліків юридичної техніки слід віднести також часткове дублювання норм у різних статтях. Один із прикладів — положення ч. 4 ст. 260 і п. 4 ч. 1 ст. 261 ГПК.

Насамкінець ще про один термін, що з'явився в ГПК в редакції 2017 р. Йдеться про міркування, що їх мають право наводити учасники справи та інші особи (п. 4 ст. 42 ГПК), викладаючи їх письмово (ч. 1 ст. 161 ГПК).

За Сучасним тлумачним словником української мови, міркування (як іменник) — це результат роздумів; думка, погляд, переконання [10, с. 481], зміст якого, як і зміст доводу (на відміну від заяв

та клопотань) в ГПК не розкривається. З урахуванням того, що міркування не відносяться до засобів доказування, важко уявити, яке значення для розгляду справ і вирішення завдань господарського судочинства вони мають.

Висновки. Наявність у господарському та господарському процесуальному законодавстві недоліків, що виявляються у процесі правозастосування, свідчить про неналежний рівень застосування засобів юридичної техніки та термінології на стадії розробки та ухвалення нормативно-правових актів компетентними органами держави, і це, безперечно, шкодить їх правозастосуванню і до певної міри дискредитує правову систему України.

Тому, при розробленні проєктів законів очевидною є необхідність керуватися підготовленими Головним юридичним управлінням Апарату Верховної Ради України за участі Про-

грами USAID РАДА методичними рекомендаціями, викладеними в посібнику «Правила оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки» [11].

Безперечно, поліпшенню якості українських законів сприятиме ухвалення та введення в дію Закону України «Про правотворчу діяльність» (законопроєкт, реєстр. № 5707).

Утім, ухвалення цього проєкту Закону не знімає з порядку денного питання проведення **подальших наукових досліджень** проблем юридичної техніки та застосування термінології у процесі нормотворення, особливо в таких дочірних галузях законодавства, якими, наприклад, є цивільне і господарське законодавство, для недопущення суперечностей, неузгодженостей і безумовно, безпідставного втручання і викривлення термінології, виробленої наукою господарського права.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ, 1998. Том 6. 765 с.
2. Про особливості припинення за рішенням власника державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі: проєкт Закону України від 14.11.2022 реєстр. № 8205. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1512812> (дата звернення: 10.12.2022).
3. Артикуца Н.В. Мова права та юридична термінологія. Київ, 2012. 200 с.
4. Лебеденко В.І. Юридична техніка: поняття, призначення, методологічні засади застосування. *Інформація і право*. 2014. № 2 (11). С. 52 — 56.
5. Панов М.І. Точність правових норм як необхідна умова якості правотворення. *Юридична техніка: доктринальні основи та проблеми викладання: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції* (м. Харків, 30 верес. — 1 жовт. 2015 р.). За ред. В.В. Комарова та І.Д. Шутака. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. С. 12—14.
6. Шутак І. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3 (74). С. 81—86.
7. Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період: проєкт Закону України від 09.09.2021 реєстр. № 6013. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27618> (дата звернення: 10.12.2022).
8. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 264 с.
9. Щербина В.С. Принципи господарського судочинства та їх нормативне закріплення. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: матеріали міжнар. наук. конф.* (26—27 жовт. 2017 р., м. Чернівці). Редкол.: Щербанюк О.В. та ін. Чернівці: Технодрук, 2017. С. 173—175.
10. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 тис слів. За заг. ред. В. В. Дубічанського. Харків: ШКОЛА, 2006. 1008 с.
11. Теплюк М.О., Гурківська А.І., Крижанівський В.П. Правила оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації). Вид. 5-е, випр. та доповн. Київ: ФОП Москаленко О.М., 2018. 62 с.

Надійшла 23.12.2022

REFERENCES

1. Yurydychna entsyklopediia: V 6 t. Redkol.: Yu.S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. Kyiv, 1998. Vol. 6. 765 p. [in Ukrainian].
2. Pro osoblyvosti pryynennia za rishenniam vlasnyka derzhavnykh pidpriemstv ta hospodarskykh tovarystv, u statutnomu kapitali yakykh bilshe 50 vidsotkiv aktsii (chastok) nalezhat derzhavi: proiekt Zakonu Ukrainy vid 14.11.2022 reiestr. No. 8205. *Ofitsiynyi vebportal parlamentu Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1512812> [in Ukrainian].
3. Artykutsa N.V. Mova prava ta yurydychna terminolohiia. Kyiv, 2012. 200 p. [in Ukrainian].

4. Lebedenko V.I. Yurydychna tekhnika: poniattia, pryznachennia, metodolohichni zasady zastosuvannia. *Informatsiia i pravo*. 2014. No. 2 (11). P. 52—56 [in Ukrainian].
5. Panov M.I. Tochnist pravovykh norm yak neobkhdna umova yakosti pravotvorennia. *Yurydychna tekhnika: doktrynalni osnovy ta problemy vykladannia: tezy dopovidei ta povidomlen uchasnykiv naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kharkiv, 30 veres. — 1 zhovt. 2015 roku). Za red. V.V. Komarova ta I.D. Shutaka. Kharkiv: Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho, 2015. P. 12—14 [in Ukrainian].
6. Shutak I. Yurydychna tekhnika yak sfera naukovykh znan i navchalna dystsyplina. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2013. No. 3 (74). P. 81—86 [in Ukrainian].
7. Pro osoblyvosti rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti okremykh vydiv yurydychnykh osib ta yikh obiednan u perekhidnyi period: proiekt Zakonu Ukrainy vid 09.09.2021 reiestr. № 6013. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27618> [in Ukrainian].
8. Shcherbyna V.S. Subiekty hospodarskoho sudochynstva ta yikh normatyvne zakriplennia. *Suchasni vyklyky ta aktualni problemy sudovoi reformy v Ukraini: materialy mizhnar. nauk. konf.* (26—27 zhovt. 2017 r., m. Chernivtsi). Redkol.: Shcherbaniuk O.V. ta in. Chernivtsi: Tekhnodruk, 2017. P. 173—175 [in Ukrainian].
10. Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 65 tys sliv. Za zah. red. V. V. Dubichanskoho. Kharkiv: ShKOLA, 2006. 1008 s.
11. Tepliuik M.O., Hurkivska A.I., Kryzhanivskiy V.P. Pravyla oformlennia proektiv zakoniv ta osnovni vymohy zakonodavchoi tekhniky (Metodychni rekomendatsii). Vyd. 5-e, vypr. ta dopovn. Kyiv: FOP Moskalenko O.M., 2018. 62 p. [in Ukrainian].

Received 23.12.2022

V.S. Shcherbyna

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4221-0965

PROBLEMS OF APPLYING LEGAL TECHNIQUES AND TERMINOLOGY IN ECONOMIC AND ECONOMIC PROCEDURAL LEGISLATION OF UKRAINE

The article examines the problems of applying legal techniques and terminology in some legal acts of economic and economic procedural legislation. Attention is drawn to the shortcomings, contradictions and inconsistencies of the provisions of individual norms of the specified legal acts, the cause of which is non-compliance with the rules of legal technique and the unsuccessful use of legal terms. In addition, the inconsistency of the terms with the legal concepts that take place in economic legislation consists in not taking into account (not reflecting) the content of the corresponding legal concept and the absence of systematic logical connections between the terms. Four main variants of anomalies in the application of terms in the economic legislation of Ukraine are highlighted: the use of terms that do not reflect the content of legal concepts; the use of the same term to designate legal concepts different in content; the use of different terms to name legal concepts that are identical in content; the use of other terms in the normative-legal acts of the current economic legislation, including those contrary to the terms of the Economic Code of Ukraine. It is noted that certain shortcomings are inherent not only in the current laws, but also in the draft laws under consideration in the Verkhovna Rada of Ukraine. As an example, the draft Law of Ukraine “On the peculiarities of regulation of entrepreneurial activity of certain types of legal entities and their associations in the transition period” is given. The shortcomings of legal technique and legal terminology in the Economic Procedural Code of Ukraine are analyzed. It is claimed that the presence of deficiencies in economic and economic procedural legislation, which are revealed in the process of law enforcement, indicates an inappropriate level of application of legal techniques and terminology at the stage of development and adoption of regulatory legal acts by the competent state bodies, which undoubtedly harms their law enforcement and to some extent discredits the legal system of Ukraine.

Keywords: legal technique, legal terminology, anomalies in the application of legal terms, economic legislation, economic procedural legislation, Economic Code of Ukraine.